

Smid Enikő

RÉSZLETEK FERENCZ MIKLÓSNÉ KOVÁCS GIZELLA NYUGDÍJAS PEDAGÓGUS NAPLÓJÁBÓL (1985, 2003)

(*Forrásközlés*)

Ferencz Miklósné – vagy ahogy Nyíregyházán sokan ismerték és emlegették: Gizike néni – 1937-től négy évtizeden át dolgozott az iparoktatás szolgálatában nevelőként. Hosszú ideig a nyíregyházi nőipariskola szabást, varrást oktató tanára volt. Harmonikus személyisége, türelme, empátiája, segítőkészsége, munkája iránti lelkesedése, kitartása, hivatástudata, elkötelezettsége sokak által kedvelt és feledhetetlen pedagógussá tette. Oktatási tevékenysége mellett nevelési tapasztalatait gyakran osztotta meg a helyi és pedagógiai szaklapok hasábjain.¹ Több, pályafutásával kapcsolatos önéletrajzi műve jelent meg.² Az életének utolsó évtizedeit magába foglaló naplóját halála előtt a Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltárára bízta, remélve annak közzétételét. Feljegyzéseiből megismerhetjük a tevékeny nyugdíjas pedagógus mindennapjait és ifjúkori emlékeit.

Kovács Gizella az első világháború kitörését megelőző évben, 1913. január 11-én második lányként született Nagykállóban, Szabolcs vármegye egykori székhelyén. Édesapja, Kovács Kálmán híres gazdasági kerékgyártó és kocsigyártó mester, édesanyja Kádár Julianna háztartásbeli.³ Szülei 1911. február 10-én kötöttek házasságot Nagykállóban.⁴ A világháború kitörése után édesapja behívót kapott és sorkatonai szolgálatot teljesített, melynek következtében betegen, meggyötörten tért haza. 1922-ben a családfő 37 évesen súlyos tüdőbetegség következtében elhalálozott, félárván hagyva gyermekeit, Ilonát, Gizellát és Kálmánt, valamint a halála után született Ferenc fiát.⁵ Az édesanya egyedül, nagyon szegény körülmények között nevelte tovább gyermekeit, akik iskolás éveik alatt példamutató magatartásukról és szorgalmukról tettek tanúbizonyságot.

¹ Katona Béla: Szabolcs-Szatmár-Bereg irodalmi topográfiája, II. Ajaktól Zsurkig. Nyíregyháza, 1996. 148.

² Ferencz Miklósné: Közkatonaként 40 éven át az iparoktatás szolgálatában, 1937–1977. Nyíregyháza, 1983. (a továbbiakban Ferencz, 1983.); Ferencz Miklósné: Iskolás koromban 1919–1979. Nyíregyháza, 1994. (a továbbiakban Ferencz, 1994.); Ferencz Miklósné: Életpályám működési bizonyítványai. Nyíregyháza, 2007. (a továbbiakban Ferencz, 2007.)

³ Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára (a továbbiakban MNL SZSZBML), XIV. 34. Ferencz Miklósné tanár iratai, 1883–2010. (a továbbiakban XIV. 34.) 5. d. Napló, 201.

⁴ MNL SZSZBML, XXXIII. 1. Nagykálló házassági anyakönyv, 1911. 21. sz.

⁵ Ferencz, 1994. 13.

Gizike 1919 és 1925 között végezte Nagykállóban elemi iskolai tanulmányait végig színjelessel, majd továbbtanulását a nyíregyházi hadiárvaház lakójaként a Községi Polgári Leányiskolában és a Kálvineum Polgári Leányiskolájában folytatta Nyíregyházán.⁶ Kitűnő érdemjegyeinek köszönhetően 1929-ben felvételt nyert a nyíregyházi református tanítóképzőbe. 1930 nyarán újabb tragédia árnyékolta be életét, amikor egyetlen támasza, édesanyja is távozott szerettei köréből, majd a következő év nyarán Kálmán öccse is elhunyt.⁷

Tanítói oklevelének megszerzése utána a nyíregyházi Jótékony Nőegylet által fenntartott nőipariskola fizetés nélküli gyakorlótanítója lett, ahol 1946-ig, az iskola végleges bezárásáig tevékenykedett.⁸ 1937–1979-ig, nyugdíjazásáig a különböző szakmunkásképző intézetek pedagógusa lett. Már kezdő oktató korától a közismereti tárgyak mellett szakmai, főként elméleti tárgyakra tanította a szabó-varrókat, kárpitásokat, szobafestőket, fodrászokat, bőripari tanoncokat. A szakma fortélyait, szakmódszertani ismereteit különböző tanfolyamokon, illetve önképzéssel és kitartó gyakorlással sajátította el. Igyekezetének, elhivatottságának köszönhetően több szakmai, működési bizonyítványt szerzett.⁹ A málenkij robotról hazatérő Ferencz Miklóssal 1949-ben ismerkedett meg, majd 4 év múlva házasságot kötöttek. Közös életüket őszinte szeretet és harmónia jellemezte.¹⁰

Gyermekük nem született, határtalan szeretetüket számtalan keresztyerekük, rokonaik és ismerőseik között osztották meg. A mindig elegáns Gizike néni élete végéig vérbeli pedagógus maradt: igyekezett minél több ismeretet átadni és maga is állandóan tanulni. Miklós bácsival ott voltak a város szinte minden kulturális eseményén, sokszor tartott előadást, mondott emlékbeszédet. Mindketten tisztelték a múltat, fontosnak tartották a személyes források megőrzését, ezért értékes hagyatékukat a levéltárban helyezték el.¹¹

Ferencz Miklósné naplója nemcsak családtörténeti, hanem kultúrtörténeti szempontból is jelentős, hiszen a mindennapi eseményeket örökíti meg. Írása két fontos egységre tagolható: a nyugdíjas pedagógus életét, magánjellegű feljegyzéseit tartalmazó részre, valamint a gyermek- és ifjúkori sorsa alakulásában fontos szerepet játszó családokra való visszaemlékezésre. Korábbi önéletrajzi műveihez képest nem pedagógusi életpályájának bemutatására fókuszál, hanem nyugdíjas, tevékeny életszakaszának dokumentálására. A közönségnek és az utókornak szánt naplója, amelyet eredetileg 75 éves koráig tervezett vezetni, közel 3 évtized eseményeit öleli fel. Naplójáról így vall: *„Valószínűleg nem írnám ezt a »naplót«, ha unokák vennének körül, vagy*

⁶ Uo. 19–23.

⁷ MNL SZSZBML, XIV. 34. 5. d., Napló, 211–215.

⁸ Ferencz, 2007. 39–40.

⁹ Ferencz, 1983. 11–28.

¹⁰ MNL SZSZBML, XIV. 34. 5. d., Napló, 148.

¹¹ MNL SZSZBML, XIV. 51. Ferencz Miklós gépészmérnök iratai, 1950–2004.

*olyan fiatal, jövőt jelentő családtagok, akiknek naponta munkával, jó szóval osztogatnám magam, akikbe óráról-órára, percről percre átépülhetnék, akiknek természetes módon adnám át, ami bennem egy kemény életen át megteremtődött.*¹²

Közkatonaként és az Iskolás koromban, 1919–1979 című, korábbi önéletrajzi munkáiban elvéve említ élettörténetéhez kapcsolódó személyeket, naplójában viszont gyakran felbukkannak az őt körülvevő barátok, régi tanítványok, ismerősök, kollégák nevei. A közlésre kiválasztott naplórészletekből képet kapunk mindennapi életük eseményeiről, egészségi problémáikról, nagycsaládi ünnepeikről, utazásaikról, örömeikről, bánataikról.

A napló Kovács Gizella személyiségének, élettörténetének, mindennapi tevékenységeinek megismerése révén kiváló kordokumentum.

Az alábbi forrásrészleteket betűhűen közöljük, csupán a központozást módosítottuk a mai helyesírásnak megfelelően.

*

Napló

„1985. január 11-én hajnalban Miklós köszöntött. Szeretlek – mondta számomra fenn tartott különlegesen gyöngéd mosolyával, s engem ez a vallomás egész napra, egész évre, egész életemre megerősített, boldoggá tett. Estére meleg vacsorát készítettem a családnak. Virággal és apró ajándékkal köszöntöttek. Mióta Csilla¹³ is a családhoz tartozik, azóta jönnek be születésnapot köszönteni. Mivel főként a fiatalok nagyon szeretik az édességet, leveles tésztából szilvadzsem töltelékkel készült a sütemény. A lekvárt itthon főztem saját termésünkből. Másoknak is nagyon ízlik ez a házi lekváros töltésű tészta. Igyekszünk ételeinkben házi ízeket alkalmazni. Befőttjeink, lekvárjaink alapanyaga mind kertünkből származik, a borital is a mi szőlőnkből fakad. Az esti összefövetel emlékezetessé tételére levetítettük nyári görögországi diaképeinket, és természetesen kellemesen elbeszélgettünk a nyárról, amelyet a gyerekek, lévén vásároló kereskedők, nagyrészt a Dunántúlon a külföldi nyaralók útvonalában töltöttek. A szülők is kereskedők. Bandi a helyi bútorbolt vezetője volt, néhány éve rokkantnyugdíjas, Magda most járja a leszázalékolás orvosi útjait. Kellemes nyugodt estét töltöttünk együtt. Marikáké¹⁴ 13-án, vasárnap délután jöttek jókívánságaikkal, mert szombaton Debrecenben voltak. Velük végződött így a velük kezdődött »nagy ünnepi műszak«. Mert

¹² MNL SZSZBML, XIV. 34. 5. d., Napló, 106.

¹³ Gabi (Gábor) nevű keresztfiuk felesége. Gábor szülei, Bandi és Magda férje részéről rokoncsalád.

¹⁴ Dr. Molnár Zoltánné Marika a Pedagógiai Főiskola Tanító szakán tanított, férje dr. Molnár Zoltán a Krúdy Gyula Gimnázium tanára. Ismertségük Marika édesanyjához kapcsolódik, ugyanis az 1930-as évek végén együtt tanítottak az iparostanonc iskolában. Keresztgyermekük a Molnár családból Ákos.

műszak volt ez a javából! Ha csak mosogatásból – hogy prózai is legyenek – feljegyeztük volna az óraszámot, mert a vendégek ellátásához soha semmiféle segítségünk nem volt, több munkanap is összejött volna. De nem jegyeztük fel! Örülünk, hogy ketten együtt mindent jól meg tudtunk csinálni, és mert mindent szívesen tettünk, el sem fáradtunk. Amíg erőnk van, mindig szívesen vállalkozunk a barátság és szeretet szolgálatára.

1985. január 20-án vasárnap van. Próbálok egy hetet átlépni egyszerre. Az első feljegyezni való, hogy nagyon hideg, és nagyon havas tél van. Az előző vasárnap kora reggel nekiálltunk a hólapátolásnak, hóseprésnek. Hamarosan a másik család két férfitagja is munkához látott. Szinte délig tartott a hó kitolása az utcára.

Hétfőn 9–11^h között uszodában voltam a Malom utcán. Úszás után a meleg medencében is töltök 20 percet, majd a száraz és nedves gőz után háromszor váltom a 17°–38°-os medencéket gyors egymásutánban, aztán zuhany alatt megfürödve melegre öltözve jövök haza. Csak azon a héten megyek uszodába, amikor fodrászhoz megyek, de akkor kétszer, hétfőn–csütörtökön, s a második alkalommal egyenesen a fodrászhoz indulok a fürdőből.

Az elmúlt hét nevezetesebb eseményei voltak: Zsákék¹⁵ meglátogatása az SZTK vizsgálat eredménye ügyében. Ők beszéltek rá a vizsgálatra, mivel ők már szerencsésen átestek ezen, de még számunkra nem volt eredmény. 17-én Kálmán¹⁶ telefonált Pestről. Érdeklődött egészségi állapotunk felől. Ő a múlt évben meghalt egyetlen testvérem, nővérem fia. Felesége Ágota, fiuk 17 éves, lányuk Viktória 13. A szülők 43, 39 évesek, és gépi könyvelésben dolgoznak kb. főiskolai végzettségi szinten. Nyáron szoktak eljönni 1-2 hétre. Nagyon derék, értékes, szimpatikus 4 ember. Gabiék is nagyon szeretik őket. Pénteken du. Pannit¹⁷ köszöntöttük 70. születési évfordulóján, este Zsákné Irénke telefonált, közölte, hogy cukorbetegnek nem vagyunk, és a vizsgálat egyik felének mutatói is elég jók.

Szombaton délután Margócsyék¹⁸ voltak itt, s velük is elutaztunk a vetítés útján Görögországba. Ez azért is jól sikerült, mert néhány évvel korábban már valóságban is megtették ezt az utat.

Ma, vasárnap délelőtt Kund és Ákos¹⁹ rajzolja az ebédlőasztalon az Unipress kávéfőzőt. Valami számítási pályázathoz szükséges ez. Közben Kund életében először kávéfőz, hogy szakértő legyen. Utána körtebefőttet ettek, és vittek egy kis üveggel Rékának is. Mi délután séta és kultúra címén meglátogattuk az MVMK kiállításait: a Krutilla–Nagy festő, szobrász + a tűzzománc kiállítást, nyírbátori műhely.

¹⁵ Baráti család, Zsák Zoltán fényképész és felesége Irénke, aki pedagógus.

¹⁶ Iona nővérenek fia.

¹⁷ Nádasiné Mikler Panni nyugalmazott pedagógus, családi barát.

¹⁸ Margócsy József (Jocó) és felesége, Gyöngyi a család legrégebbi barátai, nyugalmazott pedagógusok.

¹⁹ A Molnár család gyermekei.

1985. január 27-én nagymosás II-vel kezdődött a hét. Mindent itthon mosok kézzel vagy géppel. Minimát gépünk van, ez meghatározza a mosandó ruhák csoportosítását. A régi gépeken sorban mostunk, a tisztábbtól a szennyesebb ruha felé haladva. Ennél ez a megoldás nem lehetséges. Most az I. mosásban mosom a fehér ágyneműt, a II.-ban a törülközőket, hálóingeket, ill. az ezekhez hasonlókat, a III.-ban a férfi-női, főként fehér fehérműféleségeket. Miután a mi kettőnk holmija nem nagyon piszkos, a melegvíz lefutása után megállítom a gépet, és kimosom a tarka munkaruhákat, portörölköt stb. A férfiingeket, zoknikat, színes női fehérműt, kézimunkaféleségeket, pulóvereket külön csoportosítva kézzel és más mosószerrel mosom. Természetesen az adott dolgokat itthon is vasalom.

Hétfőn du. még egyszer elmentünk megnézni a tűzzománc kiállítást, mert nagyon tetszett, és mert előző nap azt mondták, hogy lehet belőlük vásárolni. Pénzünk ugyan nincs ilyesmire, de azért nagyon nézegettük, és a teremőr biztatására beszélünk is egy nyíregyházi művésszel, a Lány cseresznyével alkotójával, és megegyeztünk 4500 forintban. Nem szívesen válik meg tőle, mert jelentős alkotás, a nyíregyházi műsorkalauz címlapján ez a kép szerepelt decemberben. Természetesen csak a kiállítás befejezése után lehet szó róla. Izgalommal várjuk a fejleményeket. Kölcsönös cím és telefon feljegyzés után azzal búcsúztunk el Ács Lászlónétól, Emikétől, hogy gyűjteményes kiállításaira bármikor visszaadnánk neki, ha szüksége lenne rá.

Kedden fél napig vasaltam. Délután Rózsikához²⁰ mentem osztálytársaktól kapott levelek megbeszélésére. Egy választ külön meg kell említenem. Én képzős osztályunkban legtöbbször tartottam Tóth Margit, Szanyi becenevű osztálytársamat, aki elsős korunkban mellettem ült, s mert január 10-én született, könnyen megjegyeztem ezt a dátumot. Egyedül ő nem ment férjhez közülünk. Írtam neki 70. születésnapjára (ő ugyanis két évvel fiatalabb, mint én). Ami neki meglepetés volt, és kimondhatatlanul jólesett.

Csütörtökön, 24-én kaptunk nyugdíjat. Az enyém 3500-ra emelkedett. Ha a végzett munkára gondolok, és ma mennék nyugdíjba, ez az összeg 7-8000 forint lenne. Sajnos a nyugdíjtörvények nem reálisak, nincs egyenlő munkáért egyenlő nyugdíj, pedig valamennyiünknek a '85-ös valósággal kell számolnunk. 1984. szeptember 1-ig még nyugdíjkiegészítés céljából dolgoztam, összesen 50 évig jártam munkába. Úgy gondolom, hogy már nem szabad ilyen célból eljárnom, elég a mindenféle házi- és kerti munka, meg szeretnék még írni is, és ki tudja, meddig futja az erő, meddig tart az élet. Miklós nyugdíja 6900 forint, és ő jár még el dolgozni, s így merészelünk még – némi büntudattal – a művészetekre is gondolni.

25-én, pénteken levelet írtam Ágotának, Kálmán feleségének és Baláznak, Zoli²¹ keresztfiunk kisfiának névnapjukat köszöntendő. Szép élményben volt részünk este színházi bérleti előadásunkon. Ratkó József: Segítsd a királyt című drámáját adták.

²⁰ Volt osztálytárs és pedagógus barátnő.

²¹ Moldoványi Zoltán keresztgyermek, okleveles mérnök.

Erőtlen, 3,5 órás, jó előadás volt. Ez vonatkozik az íróra és színészekre egyaránt. A jó színészek közül is kitűnt Holl István óbéli emberként. Ez a dráma nyíregyházi ősbemutató darab. Reméljük, hogy színházunk jó hírnevét sok meghívásos előadás fémjelzi majd. Azonos bérletünk van Péterékkal és Váradiekkal. Váradiekkal közel, szinte egymás mellett lakunk. Hazafelé bejöttek, és pezsgőt ittunk a szép színházi este örömeire. 26-án, szombaton Kubassy Tamáséknál²² voltunk, a feleséget, Mikler Sárít köszöntendő. Velük együtt heten voltunk, rajtuk kívül 3 özvegyasszony. Ide mindig kocsival megyünk, és egy kis körjárással a 3 nőt hazavisszük. 2 üveg szilvalekvárt és bort vittünk Sárinak, akinek személyes kívánsága, hogy az ajándék fogyó jellegű legyen. A Mikler lányok rokonnak számítanak, mert nagynénjük az én pótmamám volt. Sáriéknál összeadtuk a pénzt – fejenként 150 forintot –, hogy egy csekken fizethessük be előjáróink kívánsága szerint az egyesített Múzeumbarátok Köre és TKM tagdíjat. Minden második hétfőn du. ½ 6–7-ig a múzeumban, mihozzánk egészen közel, vannak a tagok számára előadások, beszélgetések. Főként nyugdíjasok vannak az egyesületben. Az előadások elég érdekesek.

Ma, 27-én vasárnap erős, sáros idő van. A napi szokásos munkákon kívül Miklós lámpát és egyebeket szerel, én feljegyeztem a heti eseményeket. Ilyen otthonülő időre is szükség van.

Nem vagyunk nagy tv-nézők, de most korán a képernyő elé ültünk.

31-én hétfőn, 28-án reggel az MVMK-ba mentem, hogy találkozzak a tűzzománc kiállítás alkotóival, köztük Makrai Zsuzsa nyírbátori művésszel, akinek »Nyírbátori emblémái« szintén érdekelnék minket. Az egész kiállítást Vásárosnaményba viszik, s csak annak megnyitója, sajtója után lehet szó bármiről. Tudomásul vettük, címet váltottunk. Délelőtt még uszodába mentem, délután múzeumba, este nézegettük az IBUSZ prospektust egy szovjetunióbeli út kiválasztását illetően.

Kedden Zsákék hozták el a telefonba bement vizsgálati eredményt, és itt maradtak főtt vajas krumplicsorsóra.

30-án, szerdán Ácsné telefonált. Ő visszatartotta a képet, mehetünk érte. Elámultunk a csodálkozástól. Elmentünk, barátságot kötöttünk Emikével, és estére itthon volt a cseresznyés kislány. Vettünk Emikétől 200 forintért egy megfelelő keretet is hozzá. Meghívtuk őt egy későbbi időpontra hozzánk a kép elhelyezésének megtekintésére, baráti beszélgetésre. Megnéztük egyéb szép képeit is. Az esti Kék fény²³ alatt is inkább sok jó, szépet alkotó emberre gondoltunk.

Csütörtökön uszoda után fodrászhoz mentem, délután itt járt az iskolából Fülöpné Valika és Sárdiné Marika, estefelé Kovács Tiborékhoz²⁴ mentünk. Tiborék kocsin nyáron az NSZK-ba készülnek, átadtuk nekik tapasztalatainkat. A férfiak megbeszéltek ala-

²² Rokon család, Kubassy Tamás nyugalmazott jogász, felesége, Sári tanítónő.

²³ Bűneseteket, tragédiákat bemutató tévéműsor.

²⁴ Baráti család, könyvtárosok, Kovács Tibor könyvtárigazgató is volt, felesége Pirooska (Pirkó).

posan az útvonalat is, a nők meg az ismerősökről, meg a családról beszélgettek. Vittünk nekik egy kettős fényképet, és megcsodáltuk a kedves, okos család fényképalbumait...”

*

„2003. január 11-én 90 éves lettem. Nem jelentős esemény ez úgy általában, hiszen tanúi vagyunk az élet meghosszabbodásának. Jelentőssé azzal vált, ami vele kapcsolatban történt. Hazánkban nem szokás születésnapot ünnepelni családon kívül, és főként nem a nők körében. A 90 évet én teljesen ép testi és szellemi állapotban értem meg, és bár nem tartottam titokban életkoromat, mégis nagy meglepetést okozott, amikor ez kiderült, mert embereknek különféle elvárásaik vannak az idősebb kort illetően.

Így történt. A mindenki által jól ismert Tarcai Zoltán zenetudós, karmester, a helyi Pedagógiai Főiskola nyugalmazott tanszékvezetője január 6-iki szabadegyetemi előadásán a Kodály Társaság Nyíregyházi Tagcsoportja nevében én köszöntöttem az 50 éves dr. Szabó Gyulát, aki az évek óta tartó zeneművészeti szabadegyetemi előadások prózai szószólója. A kis köszöntő beszédet az ünnepség végén nagyon dicsérte szomszédjának, Decsi Teréz kolleganőmnek Tarcainé Ibolya, akinek viszont Terike elárulta, hogy a hét folyamán, szombaton engemet is köszönteni fognak egy nagyon jelentős születési évforduló alkalmából. Ezt hallva viszont Ibolya lepődött meg nagyon, és gondolom, hogy férje is, mikor ezt tőle este meghallotta. A bizonyosság okáért Zoli megkérdezte az én Miklósomat másnap. Az igenlő válasza – utólagos megállapításunk szerint – tervezettnél kezdtek.

A hét így zajlott le: 6-án, hétfőn köszöntöttük Szabó Gyula sebész-főorvost, előadóművészt, 11-én szombaton délelőtt az iskolámból jöttek heten a távirat mellé: Augusztinyiné Lívia, Bardóczné Marika, Citrákné Kati, Decsi Teréz, Fülöpné Vali, Kőszeginé Margó, Svedáné Kati virággal, ajándékkal. Aznap délután meghívás nélkül jöttek a Széchenyi utcai közeli barátok tűzijátékos tortával hatan: Bartha Dénes (volt igazgatóm) és felesége, Piroska, Ferencz Béla és felesége, Marika,²⁵ Váradi Lászlóné Éva,²⁶ Zsák Zoltánné Irénke. Éva és Irénke régóta özvegy, de mindkét férj is nagyon jó barátunk volt. A nap vendégei virágos kertté varázsolták a szobát. Örömmel és nagy szeretettel töltöttük együtt a délutánt. A beszélgetést számtalan telefonos jókívánság szakította meg. Főként az idegenben (más városban, sőt más országban) lakó keresztgyerekek jelentkeztek. A fiatalabbak azért nem tudnak eljönni, mert mindenütt picinygyerekek vannak. A fiatal családokról, a kicsi gyerekekről való beszélgetés még tovább élénkítette az amúgy is friss együttlétet. Öreg este lett, amikor hazamentek.

A vasárnap, a 12-ike, a legközvetlenebb rokonainkkal telt el. Budapestről eljött Kálmán, nővérem fia feleségével, Ágotával, városunkból Marika keresztlányunk, férjével,

²⁵ rokon család

²⁶ pedagógus barátnő

Zoltánnal. Nagy örömünkre szolgál, hogy a Fábíán és Molnár család — bár elég ritkán találkoznak, szívesen vannak együtt, szeretik egymást. Ők voltak most a vendéglátók. Külön öröm volt, hogy a köszöntés első perceiben 9 szál piros rózsával az ifjú családtagokat is képviselte a Nyíregyházán lakó Simkovics Zoltánné Molnár Réka, aki 4 hónapos kisfiát hagyta apjára néhány órára, hogy személyesen köszönthessen.

Az ünnepi ebédet a közeliünkben lévő nagyon szép Maczali Étteremben fogyasztottuk el vidám beszélgetés közepette. Sok szép fénykép is készült, de azokat ide a beszámoló mellé nem tudom elhelyezni. Ebéd után hazasétáltunk, és otthon együtt voltunk még ötig, pontosabban 17 óráig mind a hatan. Beszélgettünk a szépen sorjázó unokákról, akik közül a 2 Fábíán-gyermek, Tamás és Viktória már hárommal, a 3 Molnár-gyerek viszont négyel dicsekedhet.

A pestiek 6-kor, 18 órakor indultak haza. Kikísértük őket, és szeretettel tettük emlékeink közé a pesti arany medaliont és a csodaszép nyíregyházi könyvet. Hogy holnap, 13-án is történik valami, azt már sejtettük abból, hogy tegnap, vasárnap este Anikó, a Pedagógus Klub vezetőségi tagja kereste Miklóst, és arra kérte, hogy holnap délután pontosan kettő, azaz 14 órakor feltétlenül jelenjünk meg a klubban, mert az irodalmi megemlékezés már fél háromkor megkezdődik. Ritkán fordul elő, hogy nem megyek, de biztosak akartak lenni afelől, hogy mind a ketten ott leszünk.

A délután a szokott módon kezdődött. Gyülekeztünk. Elfoglaltuk helyeinket a szokott asztaloknál, és fél háromkor megkezdődött az irodalmi megemlékezés. A 180 éve született Petőfi Sándort idéztük, ünnepeltük előadás, versmondás és ének formájában. Az ünnepi szónok Villányi Gézáne magyar szakos tanár volt, aki nemrég lett tagja egyesületünknek. A szép emlékbeszéd után versek is hangzottak el. A versmondók közül ki kell emelnünk Tarpai Annát és Huszka Józsefet, akik valóságos előadóművészek. A dalokat együtt énekeltük. Amikor a Kis lak áll a nagy Duna mentében is elhangzott, már sokkal többen voltunk teremben, mint addig. Nem lehet leírni pontosan hogyan történt, de a műsor vége felé már ott volt Tarcai Zoltán és felesége, Ibolya, Simonné Marika férjével és még 5-6 hirtelen meg nem nevezhető személy a Kodály Társaságból. Csodálatos módon mindenkinek jutott hely, és bár egy pillanatra sem állt meg a mozgás, az »élet«, érződött, hogy valami előre megbeszél, megszervezett dolog történik. Hogy az olvasó jól el tudjon igazodni az események sorában, római számmal jelölöm meg az egyesületek ténykedéseit.

I. A Mécses Pedagógus Klubban vagyunk. A Kodály Társaság engedélyt kért arra, hogy engem itt, a számunkra is ismerős helyen köszönthessenek még januárban. Az engedélyt a pedagógusok szívesen megadták. Helyet is készítettek számukra. A Petőfi ünnepség végén az elnök, Gidófalvy Albertné (nekünk csak Gabi) megköszönte a szereplők szép munkáját, és elővéve a rejtekhelyről egy nagyon szép virágcsokrot, felém fordulva azt mondta, hogy miután megünnepeltük Petőfi Sándor születésének 180-ik évfordulóját, szeretnénk köszönteni kedves klubtársunkat, Ferencz Miklósnét, Gizikét, aki most töl-

tötte be 90-ik életévét. Olyannak adom át ezt a virágcsokrot, aki előadásaival és egyéb ténykedéseivel sok örömet szerzett nekünk, segítve mindig klubunk életét. Isten éltesse erőben és jó egészségben!

»Éljen soká, éljen soká... számos éven át...« hangzott a közös ének miközben szólásra emelkedett a nemrég lemondott, hosszú időn át elnök, Venkovits Adél. Ő mondta a kedves, szép köszöntőbeszédet. A beszéd előtt csendben hozzám jött Tarcai Zoltán, és arra kért, hogy jöjjek középre. Mosolyogva teljesítettem kérését. A beszéd alatt csendben még más is történt. A Bánki Donát Szakközépiskola dísztermébe, ahol hétfőnként állandó otthonunk volt, a közepén lévő ajtón át jobbra-balra indulva a Kodály iskola Pro Musica énekkarának néhány ünnepi ruhába öltözött tagja húzódott a fal mellett befelé. Úgy helyezkedtek el, ahogy előadás alatt is tenni szokták. Nem tudtam, hogy a beszédet hallgassam, vagy őket nézzem. Azt gondoltam, hogy milyen csodálatos ember ez a Tarcai Zoltán. Kölcsonkért néhány szép hangú énekest, hogy engem megörvendeztesen. Istenem! Istenem.

Adélka a szépen előadott ünnepi köszöntőt egy könyv átadásával fejezte be, de öröömre hozzátette a leírt szöveget is. Ennek azért örültem nagyon, mert újra olvashattam és minden szó eljutott hozzám, amit a sokféle figyelés esetleg elvett. Íme:

»Köszöntő Ferencz Miklósné, Gizike 90. születésnapjára. Mécses Pedagógus Nyugdíjas Klub, 2003. január 11.

Tisztelt Klubtársak! Kedves Barátaim!

Engem ért az a megtiszteltetés, hogy köszöntőt mondjak, köszöntsem egyik kedves klubtagunkat.

Ritka nap ez a mai, mert születésnapos tagunkat köszöntjük. Többnyire csak a névnapokat szoktuk itt közösen ünnepelni. A születésnapokat csak családi, vagy szűk baráti körben tartják. De az ember ősrégi törekvése, hogy az emberi élet nagy állomásainak örömteli eseményeit minél szebbé, ünnepélyesebbé szeretné tenni. Az alapvető cél: a közönség örömét minél szélesebb körre kiterjeszteni, megosztani. Ezt tesszük most mi is. Ha azt mondom Gizike, akkor mindenkinek Ferencz Miklósné jut először az eszébe. Ő az a klubtagunk, klubtársunk, akihez mindig mindenki bizalommal fordulhat, legyen az szakmai tanács, családi probléma vagy egy örömteli esemény megosztása. Sokszínű egyéniség, és hihetetlen energiájú. Ezt bizonyítja az a sokrétű tevékenység, amit végzett eddigi életében, amíg tanított, és azóta is. Mintha igazolná Tolsztojnak azt a mondását, hogy: 'Az ember nem avégre él, hogy érte dolgozzanak, hanem hogy ő dolgozzon másokért.' S még az is illik rá: '...csupán egy igaz öröm van a földön: másokért élni.'

Ismervén az életét, ez nagyon igaz Gizikére. Sok-sok mindent tanított aktív korában, de azután is folytatta a munkát. Mindig tevékenyen élte az életét. Több mint 10 klubban, egyesületben tag, sőt vezetőségi tag, és nem is csak passzív tag. Ezt mi is tapasztalhatjuk.

Kutat a Levéltárban, cikkeket, könyveket ír, előadásokat tart, verset mond, kiállítást rendez, levelezést bonyolít, és még sok más egyéb tevékenységet is végez. Ez tartja őt fiatalon testileg, lelkileg is.

Mindezért a sok-sok önzetlen munkáért kapta meg 2000-ben a Városi Önkormányzattól az elsőként az Életmű-díjat. Erre büszke lehet Ő is, de mi is büszkék vagyunk rá, hogy ilyen értékes tagunk van. Tartsuk Őt példaképnek, tiszteljük, szeressük továbbra is! Befejezésül egy pár költői szó: 'A nagy szavak nem érnek semmit, elszállnak mint az őszi szél, de ha a szeretet tiszta szívből ered, elkíséri az embert, amíg csak él.'

Isten éltesse még sokáig lelki és testi egészségben!«

Egy ölelés és már állt Huszka József klubtársunk, akinek a nevével már találkoztunk. A helyzetből látta, hogy itt nagyon jól kell gazdálkodni az idővel. Kosztolányi Dezső: Szeptemberi áhítat című versét szeretném elmondani Gizike tiszteletére! Utóbb elmondta, hogy azért választotta ezt az elég hosszú (102 sor) verset, mert benne több sor is utal ennek a napnak a szépségére. Idézek belőle néhány sort:

...igazság, roppant nagyvilág.

Méltó vagyok hozzád: nézd, itten állok,

még sok hívő száj büszkén emleget,...

A csillagok ma, mondd, miért nagyobbak...

Szép életem, lobogj, lobogj tovább...

Ifjúságom zászlói úszva, lassan

röpüljete az ünnepi magasban.

II. Ez az ünnepi magasság szinte azonnal bekövetkezett, mert mindnyájunk ámulatára belépett a terembe az éneklés nagy mestere, a számtalan aranyéremmel rendelkező, most nemrég egyszerre Szöulból 6 aranyérmes elhozó Kossuth-díjas karmester, Szabó Dénes személyesen. (A Kossuth-díj elnyerése után én köszöntöttem őt a Kodály Társaság Megyei Tagcsoportja nevében.) Intésére azonnal felhangzott az általam kölcsönkértnek hitt leányok szájából a 150. genfi zsoltár:

Dicsérjétek az Urat,

Áldjátok ő szent voltát,

Dicsérjétek mennyekben,

Hol országol kegyessen

Az ő nagy dicsőségében,

Dicsérjétek hatalmát,

Mellyből dicső nagy voltát

Minden veheti eszébe!

Még három szép dalt is énekeltek, de ezekről nem tudok beszámolni. Aztán egy kislány virágot adott át. Szabó Dénes megcsókolta, és már el is tűntek valamennyien ugyancsak mindnyájunk ámulatára. A meghatottságtól talán meg sem tudtam köszönni ezt a kedvességet. Csapadékos hideg téli idő volt. Hogy a leányok átöltözhessenek egy külön helyiségre volt szükségük, de minden rendben, gondos igényességgel történt. Körünkben a levegő örömmel és szeretettel volt tele. Távozásuk után a Kodály Társaság nyíregyházi tagjai – akik részben eljöttek ide, részben a pedagógusok között is vannak – nevében Tarcai tanár úr is mondott még egy kis ünnepi beszédet.

A Kodály Társaság nyíregyházi tagjai kitűnő vezetőjük mellett a sok rendezvényen kívül a havonta egyszer rendszeresen megtartott zeneművészeti szabadegyetemi előadások következtében úgy éltek együtt, mint egy család. Aki tudott a tervezett köszöntésről és tehette eljött, ha nem, úgy kimentette magát. Így tett a nemrég köszöntött Szabó főorvos is, akinek operációs feladatai voltak ebben az időben. A csodálatos kis ünnepi beszéd örömeinkre írásban is eljutott hozzám, így mindnyájunkhoz.

»Kedves Gizike! – mondta Tarcai Zoltán. A 10 életévét alig betöltött gyermek Bartók Béla, édesanyjától emlékkönyvet kapott ezzel az ajánlással: 'Szólj, gondolj, tégy jót, és minden szó, gondolat és tett, tiszta tükröként fog visszamosolyogni rád.' Szép útravaló, ám, hogy ebben a tükörben bárki is olvasni tudjon: talizmánra van szüksége. S ez a talizmán nem más, mint a szeretet ajándéka.

Gizike éppen egy hete vallotta magáról, amikor dr. Szabó Gyulát köszöntötte: 'ahol a szeretetről van szó, ott én mindig szívesen jelen vagyok.' S ez a szeretetteljes jelenlét Gizike legtiszteltebb tulajdonsága.

Csak csodálni tudjuk magas életkorát meghazudtoló vitalitását, közvetlen egyéniségének derűjét, a példát: hogy ez lehet, nem éppen könnyű 9 évtized után belépni a 10. évtizedbe. Életvitelének titka: az őszinte szeretet napi megélése, e legnemesebb emberi tulajdonság birtoklása.

Hogyan zárja Szent Pál a híres korintusi levél szeretethimnuszát? – 'Most megmarad a hit, remény, szeretet. Ez a három, de közülük legnagyobb a szeretet. Törekedjete a szeretetre!'

Kedves Gizike! Köszönjük a példát, s önmagunknak is sokszorosan kívánjuk: maradjon még sokáig köztünk erőben és egészségben. Példájával tegye szebbé, emberibbé napjainkat! Zárásként így mondom tehát: Isten éltesse sokáig!

Hálás szívvel köszöntem meg azt a sok virágot, egyéb ajándékot, de főként azt a sok szeretetet, amellyel körülvettek engem.

III. Ismert dolog, hogy én elég bátor (talpraesett) ember vagyok, de ezen a délutánon túl sűrűn zuhantak rám az események. Éreztem (szinte tudtam), hogy a Jósa András Múzeum Baráti Köre (öt, pontosabban 17 órától rendes évnyitó gyűlés) köszönteni fog. Mégis sajnos nem jutott eszünkbe, hogy taxival menjünk haza és az új rendezvényre. A

virágoktól, ajándékoktól szinte mozogni se tudtunk a havas, sáros úton az autóbuzos várakozásnál és gyaloglásoknál, de azért egy negyedórás késéssel megérkeztünk a Múzeumbarátok ünnepi asztalához, ahol már nagyon vártak. Itt is kitüntető kedvességgel fogadtak. Az egyesület nevében dr. Németh Péter múzeumigazgató köszöntött ünnepi szavakkal, szép könyvvel és virággal. Virágok a tagok köréből is jöttek hozzám az est folyamán még.

A Baráti Kör az évnyitó gyűlést ünnepi vacsorával üli meg. Most ez a szokás azért volt nagyon kedvező számomra, mert sok mindenkivel egyéneként is beszélgethettem. Az egész este nagy barátsággal telt el. (2000. év végéig én voltam az egyesület elnöke).

IV. A Dialóg nevű egyesület nyugdíjas értelmiségiekből álló klub. Foglalkozásait kéthetenként kedden délután 3–5-ig, azaz 15–17 óráig tartja. Most éppen 14-én. Hogy biztosan ott legyenek, beszéltek férjemmel, egyben tanácsot is kértek ajándék ügyben is. Természetesen ő nevemben is tiltakozott. Ezt ők el is fogadták, és a következőképpen ünnepeltek. Az évi első összejövetel mindig zsíros kenyeres teadélután szokott lenni. Most ez így alakult. Az egyesület elnöke, Géczi Ferenc 9 szál piros szegfűvel köszöntött, amit elhelyeztünk a már előre vízzel odakészített vázába, és felkérte Bardócz Sándorné Marikát, aki velem együtt sok éven át dolgozott az iskolában, mint annak gazdasági igazgatóhelyettese, hogy ismertesse az én életpályámat. Ennek megtörténte után szolgálták fel a teát a zsíros kenyérral, és hogy ünnepélyes is legyen a nap, szeletelni kezdték a két nagy születésnap tortát, amelyből mindenkinek jutott.

Most lélegzetnyi szünet várható a köszöntésben, mert van ugyan még olyan rendszeresen működő egyesület, amelynek tagjai vagyunk, de meg kell várni annak működési idejét. Amíg ez elkövetkezett, addig sem maradtunk köszöntés nélkül, mert a pedagógusok a Kelet-Magyarország „Olvasóink írják” rovatában hírt adtak az ünnepségről, és a Dialóg is hasonlóképpen cselekedett a Nyugdíjas életben, egy kedveskedő „ki hitte volna” megjegyzést is megkockáztatott. Az újságcikkek nyomán jöttek a telefonok, kedves ismerősöktől és régi tanítványoktól. Nagykállói elemi iskolám tantestületétől is.

V. A Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság, amely engem 1991-ben Bessenyei emléklakettel tüntetett ki, és amelynek jelenleg is elnökségi tagja vagyok, havonta egyszer, a hónap harmadik csütörtökén tartja összejövetelét 10 hónapon át. Ez az összejövetel most január 23-án volt esedékes. A mostani összejövetel az én esetemtől függetlenül is a szokásosnál ünnepélyesebb volt. A Zeneiskolát láttuk vendégül, amelyet a múlt év december 8-án első igazgatójáról, Vikár Sándorról neveztek el. A Zeneiskolát a Bessenyei Kör alapította 1939-ben Vikár Sándor zenetanár jelentős közreműködésével. Az egész nap tartó avatóünnepségen ketten szerepeltek a Bessenyei Társaság részéről a műsorban. Délelőtt Ferencz Miklósné mondott ünnepi megemlékezést az iskola indulási helyén, a Leánykálvineum, ma Művészeti Szakközépiskola Bethlen utcai falán elhelyezett emléktáblánál, délután a Zeneiskolában a Bessenyei Társaság elnöke, dr.

Bánszki István emlékezett a névadó szobrának leleplezésénél a Bessenyei Társaság és a Zeneiskola kapcsolatáról. Meghívásunkra ezt a látogatást adta vissza a Zeneiskola régi és új igazgatójának vezetésével egy kis zenekari csoport, illetve együttes. A régi igazgató Babka József, az új Papp Istvánné, aki az est ünnepi szónoka is volt egyben. Az előadást kis zenekari műsor is emelte. Mikor elnökünk megköszönte a szép és baráti hangvétellű előadást, a »zenekar« tust húzott, és engem az előadói asztalhoz kértek. Bánszki István szíves köszöntő szavak után könyvet és virágot nyújtott át nekem. Mivel láttam, főként a vendégek arcán a meglepődést, az ajándék megköszönésén túl én is megszólaltam. Mivel gyakori vendégei vagyunk a Zeneiskolának, a tanárok részben személyesen, részben látásból ismernek minket, de életkorunkkal természetesen nem foglalkozhatnak. Valószínűleg ez lepte meg őket, és azt tapasztalhattam, hogy másokat is, de megnyugtattam őket és másokat is, hogy az élet 90 évesen is lehet szép és teljes, ha annyi szeretet veszi körül, mint most engem. Még – hosszú időn át kolleganőm, egyben barátnőm, Marika – Nagy Miklósné is megörvendeztetett egy álomszép vörös rózsacsokorral, amit idehozott nekem. Az ünnepséget fogadás követte az iskola igazgatói irodájában. A fogadáson a vendégek és az egyesület vezetői vettek részt.

VI. A február sem múlt el nyilvános köszöntés nélkül. A Magyar Kodály Társaság Szabolcs-Bereg Megyei Tagcsoportja tartotta tisztújító közgyűlését 15-én. Jelen volt ezen minden megyebeli is a városi tagokon kívül. Jelen volt a Magyar Kodály Társaság elnöke dr. Bónis Ferenc, aki a Magyar Kodály Társaság elnöksége nevében a végzett jó munka elismeréseként oklevelet adott át az egyesületet kitűnően működtető vezetőknek és 2 általános tagnak.

Az ünnepség közepén a már említett dr. Szabó Gyula főorvos, előadóművész, Sik Sándor: A legnagyobb művészet című versével köszöntött engem a Közgyűlés nevében. Hudivók Mariann tanárnő virágot nyújtott át, dr. Bónis Ferenc átadta a jó munkát megköszönő oklevelet Szabó Gyulának és nekem. A közgyűlés tagjai közös baráti ebédet vettek részt, ahol még tovább folytatódott az egyéni köszöntés, beszélgetés azokkal a tagokkal, akikkel az évek folyamán közös kirándulásokon vettünk részt, illetve az újakkal, akik eddig még nem találkoztak velem.

Két ilyen szép hónap, hat ilyen szép köszöntés nagyon megmelegíti az ember szívét, és nagy meghatódottságot is vált ki belőle.

VII. Két hónap nyilvános köszöntési szünet után következett május 30-án a Pedagógus Nap a ma Wesselényi Miklósról elnevezett (régii nevén 107. számú iskolában) Szakiskolában, ahova a nyugdíjasokat is mindig meghívják. Itt az igazgató dr. Farkas László köszöntő beszéde mellé akkora és olyan szép virágcsokrot kaptam, amelyet alig tudtam kézben tartani. Emellett a régi munkatársak szeretetmegnyilvánulása, az újak érdeklődése és ámulata nagyon felemelő érzés volt. Természetesen az események alatt sok fénykép is készült. Ezekből néhányat szívesen idecsatolnék.

VIII. Szinte fél évig tartott az ünneplés, köszöntés, aztán természetes csend lett, de azért még a második félévben is történt egy nagy felvillanás. December 19-én karácsonyi ünnepélyre és közös ebédre gyűltek össze a Wesselényi dolgozói és nyugdíjasai. Az intézetben az a szokás, hogy külön köszöntik és megajándékozzák azokat, akik az adott évben töltik be életük 60. évét. Többek között most lett 60 éves az iskola igazgatója dr. Farkas László, de élete jeles dátumához érkezett ez év augusztusában az előző igazgató is, aki címzetes igazgatói ranggal rendelkezik.

A jeles évfordulók miatt – mert mint kiderült, engem is számon tartottak – meglepetésül egy sokemeletes és több mellékdarabból álló tortát készítettek a 3 ünnepeltnek. A köszöntést itt nem az igazgató, hanem egyik helyettese, Gurbánné Papp Mária mondta az összes dolgozó nevében a három ünnepeltnek: a 90 éves Gizike néninek, a 75 éves Dénes bácsinak, Bartha Dénesnek a címzetes igazgatónak és Farkas Lacinak, a jelenlegi igazgatónak, aki ismét 15 évvel fiatalabb az előző ünnepeltnél. Az első 3 szelet tortához – amelyet természetesen mi kaptunk az előbb felsorolt sorrendben – virág is járt. Így mi hárman megjelölve éltük át ezt a felemelően szép délutánt.

Ezzel az eseménnyel tulajdonképpen véget ért az én ünnepi életévem, de látva magam körül ezt a nagy mozgást, hirtelen átéltem az elmúlt 90 évet, de legalább 70-et, amióta az iparoktatással jegyeztem el magamat. Örömmel látom az óriási fejlődést. Tudom, hogy ennek magam is tevékeny részese vagyok. Látom a sok nőtanárt, és talán senki sem tudja – legalábbis nem tartja számon –, hogy Szabolcs megyében, történelmileg nézve, én vagyok az első főhivatású női tanerő az iparoktatásban. Jó, hogy megírtam az iparoktatás hozzám, életemhez tartozó részét, mert hosszú életkoromnál fogva én éltem át a legtöbbet belőle. Kollégáim és tanítványaim ülnek itt az ünnepi asztaloknál, és jó, hogy én még ilyen egészséges állapotban visszamosolyoghatok rájuk. Szóval boldog 90 éves vagyok, és ha tehetek még azért valamit, hogy az élet mindenki számára szebb legyen, amíg élek, szívesen megteszem, örömmel megteszem.

»Az öröm erő. Az öröm az a fény sugar, mely fénykörrel tudja körülvenni a cselekvést.«
(Romain Rolland)

»Az élet, míg tart, csupa kezdet« – mondja a Homéroszt fordító Devecseri Gábor...»

Ferencz Miklósné Kovács Gizella és Ferencz Miklós²⁷

²⁷ A fotó magántulajdonban van.

